CONGRESS OF LOCAL AND REGIONAL AUTHORITIES

The Congress Le Congrès
COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

Бюро Конгресу

CG-BUR(2020)35-37[1]
24 листопада 2020 року

Інформаційний звіт про вибори в Україні (25 жовтня 2020 року)

Онлайн-зустрічі (19–20 жовтня 2020 року)

Доповідачі:[2] Стюарт ДІКСОН (Stewart DICKSON), ILDG, R,
Велика Британія[3] Йос ВІНЕН (Jos WIENEN),
EPP/CCE, L, Нідерланди
Розалін О'ГРЕЙДІ (Rosaleen O'GRADY), ILDG, R, Ірландія
Владімір ПРЕБІЛІЧ (Vladimir PREBILIC), SOC/G/PD, L, Словенія

Резюме

4 серпня Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи (далі – Конгрес) отримав запрошення від Центральної виборчої комісії України здійснити спостереження за місцевими виборами, запланованими на 25 жовтня 2020 року. У зв'язку з пандемією COVID-19 та відповідно до положень Резолюції Конгресу 455 (2020), 19 та 20 жовтня 2020 року було проведено процедуру дистанційного спостереження за виборчим процесом. До складу невеликої делегації входили члени Конгресу, які є представниками або заступниками Ради з питань демократичних виборів Венеційської комісії, а також експерт Групи незалежних експертів з питань Європейської хартії місцевого самоврядування. Програма дозволила провести онлайн-зустрічі з тими ж співрозмовниками та зацікавленими сторонами, участь яких передбачала б і повноцінна місія.

Документ подано на затвердження Бюро Конгресу 26 листопада 2020 року.

1 Цей документ вважається конфіденційним, доки його не вивчить Бюро Конгресу 2 Палата місцевої влади/R: Палата регіонів
EPP/CCE: Група Європейської народної партії в Конгресі, SOC/G/PD: Група соціалістів, зелених і прогресивних демократів, ILDG: Група незалежних та ліберальних демократів
ECR: Група європейських консерваторів і реформістів
NR: Члени, що не належать до жодної політичної групи Конгресу
3 Дійсні члени Ради з питань демократичних виборів Венеційської комісії: Стюарт Діксон і Йос Вінен/Заступники: Розалін О'ГРЕЙДІ та Владімір ПРЕБІЛІЧ

Враховуючи складність виборчих процесів в Україні, нещодавнє внесення суттєвих змін до Виборчого кодексу, а також неможливість членів Конгресу бути присутніми на виборчих дільницях у день виборів, за винятком одного помічника місцевого спостерігача, який відвідав 15 виборчих дільниць, увагу в цьому звіті зосереджено на тих аспектах, які обговорювали під час дводенної процедури дистанційного спостереження.

Актуальним питанням у цьому контексті є реорганізація місцевих та регіональних органів самоврядування з 2015 року, що призвело до об'єднання громад і регіональних утворень, що зменшило кількість одиниць органів місцевого самоврядування. Перерозподіл виборчих округів на місцевому та регіональному рівнях унаслідок такої реорганізації вплинув на вибори.

Також очевидними були проблеми, пов’язані з реєстрацією кандидатів, фінансуванням виборчої кампанії, навчанням членів виборчих комісій і реєстрацією виборців, зокрема в ромських громадах.

Загальна ситуація для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) покращилася після внесення змін до Виборчого кодексу в червні 2020 року, що дозволило особам, які не є офіційними мешканцями виборчого округу, змінити адресу голосування відповідно до фактичного місця проживання. Унаслідок цього також покращилася ситуація для студентів і осіб, які фактично проживають за межами рідних домівок.

Враховуючи пом’якшувальні обставини, Конгрес зміг отримати цілісний і загальний огляд передвиборчої ситуації в Україні. У цьому звіті також враховано відгуки помічника місцевого спостерігача та звіти національної організації спостерігачів й обмеженої місії ОБСЄ/БДІПЛ зі спостереження за виборами. Оскільки процедура спостереження мала дистанційний характер , у звіті немає рекомендацій для Комітету Міністрів, а натомість є пропозиції законодавчих поправок і змін, які має бути впроваджено задовго до наступних місцевих виборів, що мають відбутися в жовтні 2025 року.

1. ВСТУП[4]

1. На запрошення від Центральної виборчої комісії від 4 серпня 2020 року Бюро Конгресу ухвалило рішення провести процедуру дистанційного спостереження за виборчим процесом з метою оцінювання місцевих виборів, призначених на 25 жовтня 2020 року. До складу делегації входили члени Конгресу, представлені в Раді з питань демократичних виборів/Венеційській комісії, у тому числі Стюарт ДІКСОН (Велика Британія, ILDG), Йос ВІНЕН (Нідерланди, EPP/CCE), Розалін О'ГРЕЙДІ (Ірландія, ILDG) і Владімір ПРЕБІЛІЧ (Словенія, SOC/G/PD). У склад делегації також увійшов професор Маркку СУКСІ, член Групи незалежних експертів з Європейської хартії місцевого самоврядування.

2. Через умови, що виникли внаслідок поточної пандемії COVID-19, дистанційне дослідження було проведено за методикою дистанційного спостереження відповідно до Звіту про місцеві та регіональні вибори у значних кризових ситуаціях,[5] ухваленого Статутним форумом Конгресу 22 вересня 2020 р. Це означає, що в Україні не була розгорнуто фізичної місії; натомість дистанційно провели низку онлайн-зустрічей з основними зацікавленими сторонами виборчого процесу. Як наслідок, делегація Конгресу не мала можливості забезпечити проведення загальнонаціонального спостереження й отримати безпосереднє враження від дня виборів. Однак для збору вражень від дня виборів скористалися послугами досвідченого місцевого спостерігача за виборами та послугами одного місцевого співробітника.

3. Цей інформаційний звіт безпосередньо присвячений питанням, які виникли внаслідок обміну думками представників Конгресу в контексті місцевих виборів в Україні 25 жовтня 2020 року (див. програму в Додатку). Конгрес хоче подякувати всім, хто зустрівся з делегацією, за відкритий і конструктивний діалог. На жаль, через важливу політичну дискусію, яка відбулася в українському парламенті 20 жовтня 2020 року, заплановані на цей день зустрічі з політичними партіями довелося скасувати. Натомість членам делегації вдалося зустрітися з низкою кандидатів у мери, які брали участь у виборах.

2. ПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ

4. Україна є унітарною державою з центральними органами державної влади в Києві, а також трьома додатковими рівнями управління чи самоврядування (громади, райони й області), доданими з певними асиметричними елементами.[6] Законодавчу владу здійснює однопалатна *Верховна Рада.* На останніх парламентських виборах, що відбулися в липні 2019 року, партія «Слуга народу» набрала 43,2% голосів, отримала 60% місць у парламенті та стала найбільшою політичною партією. Президент Володимир Зеленський, обраний у квітні 2019 року, також належить до партії «Слуга народу».

5. Місцеві вибори 2020 року були першими загальними місцевими виборами після президентських і парламентських виборів, які відбулися у 2019 році. Очевидно, що партія «Слуга народу» намагалася закріпитися як політична сила й на нижчих рівнях управління, оскільки президент об'їхав усю країну майже так, наче він проводив власну передвиборчу агітацію. Тому місцеві вибори набули національного виміру, їх сприймали як перевірку популярності партії, що домінує в національній політиці.

6. Протягом багатьох років український правовий порядок зазнавав змін. Законодавчі й організаційні зміни та доповнення поширюються на місцеве та регіональне управління, багато змін здійснено останнім часом, а частина з них перебуває на етапі впровадження. У грудні 2019 року було затверджено цілком новий Виборчий кодекс, який об’єднав усі положення щодо виборів у єдиний законодавчий акт і запровадив пропорційну виборчу систему за відкритими списками для місцевих рад у громадах чисельністю понад 10 000 виборців. Виборчий кодекс набув чинності 1 січня 2020 року, але в червні, липні та вересні 2020 року до нього кілька разів вносили зміни.[7]

---

4 Підготовлено за участю експерта професора Маркку СУКСІ (Markku SUKSI), Фінляндія, члена Групи незалежних експертів з Європейської хартії місцевого самоврядування.

5 CG-FORUM(2020)01–05, 22 вересня 2020 р.

6 Україна підписала Європейську хартію місцевого самоврядування 6 листопада 1995 року та ратифікувала її 11 вересня 1997 року. Україна підписала Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування 20 жовтня 2011 року та ратифікувала його 16 грудня 2014 року.

7 Виборчий кодекс набув чинності 1 січня 2020 року, за винятком підпункту 3 пункту 3 останнього розділу, який стосується політичної реклами та який набув чинності 1 липня 2020 року, а також підпунктів 2 та 3 пункту 3 останнього розділу щодо здійснення повноважень органів адміністрування та органів ведення Державного реєстру виборців регіональними та територіальними представництвами ЦВК, які набирають чинності в день, наступний за днем ухвалення ЦВК рішення про початок роботи її регіональних і територіальних представництв. Наразі схоже, що таке рішення ЦВК не було ухвалено.

7. Між 2015 і 2020 роками було впроваджено нову структуру місцевого та регіонального управління, її результатом є об'єднання територіальних громад і регіональних утворень. Злиття територіальних громад відбувалося впродовж трьох етапів об'єднання, що зменшили кількість суб'єктів місцевого самоврядування. Таким чином, нове розмежування різних територіальних громад і регіональних утворень змінило межі виборчих округів. Унаслідок такого перерозподілу виборчих округів на місцевому та регіональному рівнях, виборцям, можливо, було важко зрозуміти, за який із виборних органів вони повинні голосувати або навіть кого представляв кожний кандидат. Крім того, повноваження регіонального та місцевого рівнів управління ще не повністю визначено, і повноваження різних рівнів управління, імовірно, ще зміняться в майбутньому. Це означає, що виборці, можливо, не дуже добре знали, які функції можуть виконувати різні виборні органи після їх остаточного встановлення, тоді як представники, обрані на посади, могли не знати, що передбачають їхні повноваження після призначення на посаду. Розробка законопроєкту про місцеве самоврядування продовжиться після виборів 2020 року. Усі ці зміни в правовому порядку будуть супроводжуватись очікуваною Конституційною реформою положень про місцеве та регіональне самоврядування, яку ймовірно буде здійснено в кінці 2020 року.

3. СТРУКТУРА САМОВРЯДУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

8. В Україні діє трирівнева система територіального устрою. Починаючи з 2020 року, територіальний устрій на державному рівні загалом формується з *громад* (територіальних громад) і міст, *районів* та *областей* (або регіонів), хоча реальна картина складніша та постійно змінюється.

9. Децентралізація була політичною ціллю з 2014 року, і в проміжку між місцевими виборами 2015 та 2020 років щороку проводилися численні перші вибори в об'єднаних територіальних громадах. До квітня 2020 року з близько 11 000 первинних адміністративно-територіальних одиниць було створено понад 1400 об'єднаних територіальних громад, більшість із них – шляхом добровільного об'єднання,[8] а ще 350, як очікується, буде створено до часу повної реалізації реформи організації місцевого самоврядування, що означає суттєве зменшення кількості суб'єктів місцевого самоврядування завдяки створення більших структур. У березні 2021 року відбудуться перші вибори в низці новоутворених об'єднаних територіальних громад. Нова структура об'єднаних територіальних громад також матиме завдання, передані з районів, а її фінансування забезпечуватиметься місцевими податковими органами. Реформа децентралізації впорядкує адміністрування на місцевому рівні та, як очікується, зміцнить місцеве самоврядування.

10. Наразі є 24 області, які складаються зі 136 сільських районів і 118 міських районів (розташованих у містах).[9] Для перерозподілених районів вибори у 2020 році фактично були першими виборами. Виборні органи на рівні області та району відповідають державним адміністраціям на тих самих рівнях. Київ, столиця, є містом з особливим статусом відповідно до окремого законодавчого акту та має свою особливу форму організації, де обраний мер та рада взаємодіють з адміністративною структурою, яка належить до державної адміністрації. Існують плани зміни статусу Києва. Україна має одну автономну територію – Крим, що зараз перебуває під російською окупацією. У Криму є ще одне місто з особливим статусом – Севастополь.

4. ЗАКОНОДАВЧА БАЗА ТА ВИБОРЧА СИСТЕМА

11. Місцеві вибори регулюються Виборчим кодексом, який був ухвалений нещодавно.[10] Однак улітку 2020 року (17 червня та 16 липня) до Виборчого кодексу було внесено кілька змін, а остання зміна від 15 вересня 2020 року була здійснена менш як за шість тижнів до дня виборів. Це порушує принцип, згідно з яким виборче законодавство та виборча система не повинні зазнавати змін протягом року, що передує виборам.[11] Уніфікація виборчого законодавства є рекомендацією ОБСЄ/БДІПЛ, але відповідно до БДІПЛ, не всі його рекомендації щодо змісту виборчого законодавства були впроваджені, як-от заходи посилення нагляду за фінансуванням виборчих кампаній та зобов'язаннями ЗМІ.[12]

8 Закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. Однак протягом 2020 року рішенням уряду було створено сотні нових об'єднаних територіальних громад.

9 Районна структура, що мала радянське походження, була скасована в липні 2020 року, а попередні 490 районів були перетворені на 136 нових збільшених районів, з яких 119 розташовані на контрольованій урядом України території.

10 Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 року, який набрав чинності 1 січня 2020 року, зі змінами, внесеними у вересні 2020 року), неофіційний переклад БДІПЛ і Міжнародної фундації виборчих систем (IFES) v1 від 8 жовтня 2020 р.

11 Див. підпункт b пункту 2 розділу II Кодексу належної практики у виборчих справах від 2002 р., Венеційська комісія

12 Місцеві вибори в Україні 25 жовтня 2020 року, Звіт місії БДІПЛ про оцінку потреб від 27–31 липня 2020 року, с. 5.

Хоча нижчі рівні адміністрування виборів регулюються Виборчим кодексом, існує окремий закон про Центральну виборчу комісію[13] та закон про державний орган, який відповідає за безперервну реєстрацію виборців, Державний реєстр виборців.[14] Діяльність політичних партій також регулює окремий закон.[15]

12. Депутати рад і мери після місцевих виборів отримують мандати зі строком повноважень на 5 років. Виборчі системи різняться двома типами виборів до ради та двома типами виборів міського голови, як встановлено у ст. 192 Виборчого кодексу.[16] Вибори до об'єднаних територіальних громад та міських рад, що мають менше 10 000 виборців, і до районних рад у містах проводяться відповідно до системи відносної більшості у багатомандатних виборчих округах, які створені на територіях відповідних об'єднаних територіальних громад. У кожному з виборчих округів може бути обрано не менше двох та не більше чотирьох членів ради. Це означає, що виборча система засновується на принципі модифікованої процедури голосування за мажоритарною системою відносної більшості (система єдиного неперехідного голосу, SNTV), де територіальна пропорційність або розподіл формується на основі голосування у виборчих округах.

13. У більших суб'єктах (область, район, район міста, місто, об'єднана територіальна громада з кількістю виборців 10 000 і більше) вибори проводяться на основі системи пропорційного представництва з використанням відкритих виборчих списків кандидатів у депутати місцевих рад у багатомандатних виборчих округах, на які розділений єдиний багатомандатний виборчий округ. Такі пропорційні вибори – це нова особливість виборчої системи, що була запроваджена у 2019 році й детально визначена в липні 2020 року[17], і яка замінює попередню мажоритарну систему. Знову ж таки, пропорційність представлення за територіальним принципом формується на основі виборчих округів, а пропорційність представлення політичних сил формується на основі пропорційної виборчої системи з відкритими списками, де виборець може змінити порядок запропонованих партією кандидатів. Позиція кандидата змінюється в списку кандидатів, якщо він або вона отримує понад 25% голосів, відданих за нього, але позиція першого кандидата в списку не може змінитися, що гарантує певну перевагу для партії. Таким чином можна сказати, що виборча система частково ґрунтується на відкритих списках. Прохідний бар'єр для партійного списку становить 5%.

14. Що стосується виборів міського голови в об'єднаній територіальній громаді чи місті (у містах, де кількість виборців менша за 75 000), то там вибори проводять за мажоритарною виборчою системою, тобто за принципом відносної більшості (first-past-the-post). Вибори міського голови у містах, де кількість виборців менша ніж 75 000, проводять за мажоритарною виборчою системою абсолютної більшості в єдиному одномандатному міському виборчому окрузі. Це означає, що під час обрання мерів у більших виборчих округах може виникнути необхідність проведення другого туру виборів, якщо жоден кандидат не набере абсолютної більшості в першому турі.

15. Таким чином, виборча система на місцевих виборах є складною та може включати кілька одночасних виборчих дій для виборця залежно від того, де він/вона голосує. Однак співрозмовники, схоже, не були стурбовані проблемою складності, хоча передбачалися потенційні проблеми на етапі підрахунку голосів.

5. УПРАВЛІННЯ ВИБОРЧИМ ПРОЦЕСОМ

16. Управління виборчим процесом в Україні має багаторівневу структуру. Центральна виборча комісія (ЦВК) керує виборчим процесом, а також виконує певні функції у зв'язку з місцевими виборами. ЦВК утворює територіальні виборчі комісії (ТВК), які у свою чергу утворюють дільничні виборчі комісії (ДВК). Членів ЦВК призначають терміном на сім років, тоді як ТВК загалом функціонують на постійній основі, хоча для цих місцевих виборів були створені нові ТВК. Залежно від територіальної структури, можуть існувати ТВК двох рівнів, оскільки первісне створення ТВК 10 серпня 2020 року не охоплювало всі міста й менші об'єднані територіальні громади.

13 Закон «Про Центральну виборчу комісію», 2004 р. 14 Закон «Про Державний реєстр виборців», 2007 р.

15 Закон «Про політичні партії в Україні», 2001 р. Іншими законодавчими актами, що мають стосунок до місцевих виборів, є, серед іншого, такі: Закон «Про місцеве самоврядування в Україні», 1997 р .; Закон «Про статус депутатів місцевих рад», 2002 р .; Кодекс адміністративного судочинства України, 2005 р.; Кримінальний кодекс України, 2001 р.; Кодекс про адміністративні правопорушення, 1984 р.

16 Щодо різних типів виборів, див. Розширений огляд виборів в Україні (вересень 2020 р.). Arlington, VA: International Foundation for Electoral Systems, 2020, с. 27–29.

17 Заява ОПОРИ щодо прийнятих змін до виборчого законодавства, 20 липня 2020 року, доступно за посиланням https://www.oporaua.org/en/statement/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/20178-zaiava-opori-shchodo-priiniatikh-zmin-do-viborchogo-zakonodavstva (доступ отримано 7 листопада 2020 р.).

Через це відповідна ТВК призначила підпорядковані ТВК для певної частини своєї території. ТВК головним чином відповідають за проведення місцевих виборів. ТВК утворили ДВК, хоча й на дуже пізньому етапі, до 9 жовтня 2020 року. Загалом до складу виборчих комісій було залучено кілька тисяч осіб. Голосування відбулося на приблизно 29 000 виборчих дільниць.

17. Схоже, що існує впевненість у професіоналізмі управління виборчим процесом. Утім численні відкликання членів різних виборчих комісій, що призвели до багатьох заміщень членів комісій в останню хвилину, імовірно, вплинули на підготовку та готовність до здійснення управління виборчим процесом. Оскільки багато членів різних органів управління виборчим процесом нові та недосвідчені, а Виборчий кодекс та виборча система оновлені в багатьох аспектах, потреба в навчанні суттєво зросла. Існує також цікавий механізм, який робить можливою прив'язку ТВК та ДВК до національного рівня: групи народних депутатів мають можливість висувати членів ТВК та ДВК через політичну співпрацю з місцевими партійними осередками. Хоча принцип формування цих органів управління виборами полягає в тому, що їх склад формується політичними партіями, а учасники політичної конкуренції таким чином контролюють один одного в межах цих органів управління, зв'язок з національним рівнем може витіснити певні аспекти з місцевого характеру місцевих виборів.

18. Голова ЦВК зазначив, що місцеві вибори 2020 року є, мабуть, найскладнішими виборами в історії України. ЦВК провела всебічну дистанційну підготовку членів ТВК та ДВК, але складність нової виборчої системи, у зв'язку з використанням бюлетенів іншого типу, певною мірою відобразилася в процесах підрахунку голосів та обробці результатів голосування після виборів. На думку деяких співрозмовників, члени ДВК часто не дотримувалися вказівок ЦВК, що стосувалися належного порядку підрахунку, що призводило до тривалішого часу підрахунку, ніж було потрібно. Попри багато викликів, ЦВК користувалася довірою широкого кола співрозмовників делегації Конгресу, навіть з урахуванням передбачуваного тиску, який здійснювався на голову ЦВК й інших трьох її членів із боку Офісу Президента України.

6. РЕЄСТРАЦІЯ ВИБОРЦІВ

19. Реєстрація виборців відбувається автоматично та в електронній формі в Державному реєстрі виборців (ДРВ). Управління цим реєстром здійснює ЦВК, регіональні та місцеві органи адміністрування й підтримання реєстрації таким чином, щоб забезпечити всім громадянам, які мають право голосу, можливість реалізувати це право без будь-яких окремих процедур реєстрації. Однак військовослужбовці, громадяни України, які проживають за кордоном, особи, визнані судом недієздатними, і громадяни України, які за вироком суду перебувають у місцях позбавлення волі, розглядаються як особи, які не належать до жодної територіальної громади, а отже не мають права голосу на місцевих виборах. Ці порівняно широкі обмеження можуть бути проблематичними, зокрема стосовно приблизно 41 000 осіб, які були визнані недієздатними, оскільки такі особи можуть мати право брати участь у виборах на підставі Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю. За збігом обставин, 41 000 із загалом 300 000 ромів не зареєстровані як виборці, оскільки не мають документів, що посвідчують особу.

20. Через незаконну анексію Криму Російською Федерацією та російську агресію на Сході України наприкінці липня 2020 року в Україні було 1 мільйон 450 тисяч внутрішньо переміщених осіб (ВПО). [18] Раніше вони були позбавлені права голосу на місцевих виборах. Однак у червні 2020 року до Виборчого кодексу було внесено поправки для того, щоб надати можливість особам, які не є офіційними мешканцями округу, змінити адресу для голосування відповідно до фактичного місця проживання, завдяки чому було покращено ситуацію, зокрема для ВПО, а також студентів та інших осіб, які проживають за межами своєї рідної місцевості. Це надає додаткового результату скасуванню інституту *прописки*, який було визнано неконституційним у 2001 році.[19] Лише близько 101 687 осіб скористалися своїм правом змінити виборчу адресу, можливо, значною мірою через те, що ця система була запроваджена нещодавно, а здійснити зміну виборчої адреси потрібно було до початку реєстрації кандидатів, тобто за 30 днів до виборів. Деякі зміни виборчих адрес були сконцентровані за тією самою фізичною адресою, і правоохоронні органи розслідують заяви про те, що така практика може бути спробою роздування списку виборців у деяких територіальних громадах із метою впливу на результат виборів. Утім можливість змінити виборчу адресу є позитивним явищем, зокрема для ВПО.

18 УВКБ ООН в Україні, Реєстрація внутрішнього переміщення, доступно за посиланням: https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiY2RhMmExMjgtZWRlMS00YjcwLWI0MzktNmEwNDkwYzdmYTM0IiwidCI6ImU1YzM3OTgxLTY2NjQtNDEzNC04YTBjLTY1NDNkMmFmODBiZSIsImMiOjh9 (доступ отримано 4 листопада 2020 року).

19 Конституційний Суд скасовує систему внутрішніх паспортів, доступно за посиланням: https://web.archive.org/web/20040927193711/http://www.ukrweekly.com/Archive/2001/470102.shtml (доступ отримано 2 листопада 2020 року).

21. За підрахунками, у липні 2018 року загальна чисельність населення України становила 43,9 млн осіб. Загальна кількість виборців в Україні – 35,2 млн. осіб, тоді як кількість зареєстрованих виборців на місцевих виборах 2020 р. становила 28,6 млн осіб.[20] Загальна кількість людей, які проголосували на місцевих виборах, становила 10,5 млн, що призвело до низької явки – лише 36,99%. Це на 10 відсотків менше, ніж явка на місцевих виборах 2015 року.

7. РЕЄСТРАЦІЯ КАНДИДАТІВ

22. Процедура висування кандидатів мала деякі нові елементи порівняно з попередніми виборами. Загалом за висування кандидатів відповідали партії, а для висування незалежних кандидатів було встановлено обмеження. Так звані самовисуванці могли балотуватися разом із кандидатами від партій у територіальних громадах, що мають менш як 10 000 виборців, тоді як у територіальних громадах із понад 10 000 виборців самовисування не допускалося. Це означає, що незалежні кандидати, не пов'язані з жодною партією, були виключені з більших територіальних громад, що суперечить принципу, відповідно до якого завжди має бути можливість висувати незалежних кандидатів. Однак цього обмеження можна уникнути, створивши політичну партію. Схоже, що на додаток до національних партій та їх місцевих осередків, було створено велику кількість місцевих партій, оскільки загальна чисельність партій, які висували кандидатів досягає 360. Цього обмеження також можна уникнути за правилом, згідно з яким партія може висувати кандидатів, які не є її членами, як незалежних кандидатів. Видається, що такі незалежні кандидати в партійному списку, мабуть, не змогли б набрати мінімум 25% голосів, а це означає, що голоси, подані за такого кандидата, приносять користь партійному списку.

23. Для висування було встановлено гендерну квоту, що передбачала наявність у кожній групі з п’яти кандидатів принаймні 40% жінок або чоловіків у територіальних громадах, де є понад 10 000 виборців, і 30% – у менших територіальних громадах. Здається, це спрацювало досить добре, але коли після завершення реєстрації кандидатів за 30 днів до виборів жінки почали відкликати свої кандидатури зі списків, на зміну їм у списки часто потрапляли чоловіки. Це означає, що початковий ґендерний баланс необов'язково відобразився в остаточних списках кандидатів, представлених виборцям на виборчих дільницях.

24. Для реєстрації кандидатури на виборах міського голови та міської ради однією з вимог була грошова застава. Ця грошова застава підлягає поверненню, якщо партійний список переходить 5% прохідний бар’єр і бере участь у розподілі мандатів або якщо самовисунутого кандидата обрано на пост мера чи депутата ради. Однак списки, які не відповідають таким вимогам, а також самовисуванці, що балотувалися в депутати ради чи на посаду мера й не були обрані, втратять кошти на користь бюджету відповідного органу місцевого самоврядування. У відповідь на критику розмір у липні 2020 року застави було знижено, і в кінцевому підсумку, розмір збору, імовірно, не стримував, принаймні в менших територіальних громадах, але міг бути перешкодою на регіональному рівні, де розмір грошової застави був досить високим. У принципі, такий вступний внесок за участь у політиці сумнівний. Право балотуватися – це право людини, і воно має бути безкоштовним.

25. За словами наших співрозмовників, кандидати в депутати місцевих рад і кандидати на посаду міського голови не зобов’язані бути місцевими жителями, тобто для кандидатів немає вимоги щодо цензу осілості.[21] Це означає, що можлива реєстрація «зовнішніх» кандидатів, які не проживають в окрузі. Ця можливість може бути дещо сумнівною з погляду місцевого самоврядування, принаймні щодо депутатів рад, але однією з причин можливості використовувати «зовнішніх» кандидатів, які приїжджають із будь-якої точки України були згадані труднощі з набором кандидатів усередині округу. Однак такими кандидатами можуть бути громадські діячі, які не мають наміру насправді брати на себе відповідні обов’язки, але залучатимуть голоси та зніматимуться після виборів, щоб поступитись іншій особі зі списку. Звичайно, винятковим завданням виборців округу є рішення щодо того, обрати кандидата-резидента чи зовнішнього кандидата, якого «занесло» до виборчого округу. З цього погляду механізм «зовнішніх» кандидатів можна вважати таким, що відповідає принципам місцевого самоврядування.[22]

20 Обмежена місія БДІПЛ зі спостереження за виборами: Україна – місцеві вибори, 25 жовтня 2020 р., Заява про попередні висновки та результати, с. 10.

21 Одним зі згаданих прикладів був директор корпорації (яка головним чином вела діяльність в іншій частині країни), який став кандидатом на посаду мера в місті, де він не проживав і не працював, але ця корпорація мала там дочірню компанію. Цей «зовнішній» кандидат міг скористатися своїми навичками лідера на службу місту, можливо, він був зацікавлений у тому, щоб керувати містом, з яким не мав явних зв’язків, але також можна вважати, що можуть існувати деякі приховані мотиви такого висування кандидатури.

22 Відповідно до підпункту 1 пункту 4 статті 1 Додаткового протоколу до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі в справах місцевого органу влади, «кожна Сторона повинна визнати в законодавстві право громадян Сторони брати участь як виборці або кандидати у виборах депутатів ради або асамблеї місцевого органу влади, на території якого вони проживають». Таким чином,

Однак цей досить щедрий механізм також полегшує використання фальшивих або клонованих кандидатів, тобто осіб із таким самим іменем, що й у зареєстрованого кандидата у виборчому окрузі, лише для того, щоб спричинити плутанину та не дати місцевому кандидату назбирати голоси. Очевидно, було виявлено кілька подібних випадків. Вимога щодо цензу осілості дозволить запобігти клонуванню кандидатів або принаймні зменшити поширеність цього явища.

26. Схоже, що вимогу про надання довідки про наявність або відсутність судимості для кандидатів було скасовано лише за кілька днів до дати завершення реєстрації кандидатів. Чимало людей на той час уже оплатили за таку довідку, однак оскільки інші кандидати змогли зареєструватися без неї після скасування вимоги, ситуацію сприймали як несправедливу.

8. СПОСТЕРІГАЧІ

27. У контексті ситуації з COVID-19 міжнародне спостереження за місцевими виборами в Україні мало доволі обмежений характер. ЦВК акредитувала 310 міжнародних спостерігачів, призначених дев'ятьма організаціями та шістьма іноземними державами. ОБСЄ/БДІПЛ організувала обмежену місію спостереження за виборами в Україні, що почалася з 23 вересня та тривала ще тиждень після виборів. До її здійснення залучили основну групу з 16 аналітиків та 66 довгострокових спостерігачів, діяльність яких було розгорнуто по всій країні з 29 вересня, однак короткострокових спостерігачів не було призначено. Внутрішні спостереження за виборами здійснювали організації, велика частина яких пов’язана з політичними партіями. Утім, схоже, що серед загальної кількості була низка громадських організацій, не пов’язаних із політикою. Партії мали можливість розмістити своїх спостерігачів біля виборчих дільниць, у ДВК та ТВК.

9. ТЕРИТОРІЇ, ВИКЛЮЧЕНІ З ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

28. Незаконна анексія Криму Російською Федерацією та російська агресія на сході України унеможливили проведення виборів на цих територіях.[23] Це означає, що значна кількість осіб із правом голосу, які залишаються на цих територіях, не змогла проголосувати.

29. Крім того, на підконтрольних уряду територіях уздовж зони конфлікту, так званої лінії зіткнення, функції місцевого та регіонального самоврядування взяли на себе військово-цивільні адміністрації. На цих підконтрольних уряду територіях, які по суті розташовані під прямим контролем державної влади, місцеві вибори не проводилися, за винятком районних виборів (у яких не могли брати участь особи, що проживають на території лінії зіткнення).[24] Це призвело до того, що близько 450 000 осіб були позбавлені права голосу. Таким чином, вибори 25 жовтня 2020 року не проводили в зазначених вище частинах України з міркувань безпеки, що розкритикували деякі співрозмовники Конгресу.

10. УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕДВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ

30. COVID-19 вплинув на агітацію кількома способами, наприклад, обмеживши кількість осіб, які могли брати участь у заходах передвиборчої кампанії. На основі різноманітних зустрічей зі співрозмовниками та зібраних матеріалів можна сказати, що кампанія була відносно впорядкованою. Однак були повідомлення про деякі погрози насильства та насильницьких дій щодо представників ЗМІ та політичних активістів, які проводили агітацію. Схоже, такі порушення активно не розслідували, а політичні лідери не засуджували їх.[25]

очікується, що кандидати будуть жителями відповідних населених пунктів, але підпункт 2 пункту 4 запроваджує можливість винятку з цього головного правила, який на перший погляд може стосуватися негромадян: «У законодавстві також повинно бути визнано право інших осіб брати участь так само у випадках, коли Сторона вирішить так згідно зі своїм конституційним порядком, або у випадках, коли це відповідає міжнародно-правовим зобов'язанням Сторони». Відповідно до Пояснювальної доповіді до Додаткового протоколу, «гарантія на міжнародному рівні, що міститься в попередньому пункті, обмежується громадянами Сторони, які проживають у межах визначеної території, яка стосується конкретного органу місцевої влади». Мета підпункту 2 пункту 4, згідно з Пояснювальною доповіддю, полягає в тому, щоб «пояснити, що Додатковий протокол не перешкоджає наданню Стороною виборчих прав іншим особам, як-от громадянам, які не проживають у межах території належної певному органу місцевої влади, або не громадянам». Тут ідеться про те, що громадяни, які не проживають у територіальних межах сфери повноважень відповідних органів місцевої влади, також можуть мати право брати участь у справах місцевих органів влади, але вимога полягає в тому, що якщо Сторона вирішить надати таке право, то вона має зробити це відповідно до закону. Однак виглядає, що у Виборчому кодексі немає чіткого положення, яке допускає таких «зовнішніх» кандидатів.

23 Постанова парламенту від 15 липня 2020 року про проведення місцевих виборів виключала проведення виборів у Криму та в деяких районах Донецької та Луганської областей. 8 серпня 2020 року ЦВК відмінила перші місцеві вибори в непідконтрольних уряду районах Криму та Донецької і Луганської областей.

24 8 серпня 2020 року ЦВК скасувала вибори у 18 таких об’єднаних громадах із міркувань безпеки на підставі авторитетних думок військово-цивільних адміністрацій Донецької та Луганської областей. Відповідно до Щоденного звіту Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні (СММ) № 255/2020, опублікованого 26 жовтня 2020 року, між вечорами 23 та 25 жовтня СММ зафіксувала загалом 48 порушень режиму припинення вогню в Донецькій та Луганській областях (але впродовж попереднього звітного періоду порушень не було зафіксовано). Таким чином, конфлікт триває, а проблеми з безпекою, пов’язані зі скасуванням виборів на лінії зіткнення, є реальними.

25 Див. «Громадянський простір та основоположні свободи напередодні місцевих виборів в Україні у 2020 році», Брифінг щодо раннього попередження, від 17 вересня 2020 р., Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні.

31. ЗМІ в Україні страждають від неясності щодо права власності, їх часто звинувачують у тому, що вони просувають питання, актуальні для приватних бізнес-власників, а це означає, що може бути важко отримати збалансовані репортажі. Попри встановлений час завершення передвиборчої агітації, співрозмовники Конгресу повідомили, що агітаційні плакати іноді не знімали, хоча це необхідно було зробити за два дні до виборів. Соціальні мережі є важливими як агітаційна платформа, але на них не поширюються жодні правила, включно з фінансуванням виборчих кампаній, що створює нерівні умови.

32. На додаток до місцевих виборів, партія Президента «Слуга народу» вирішила провести опитування громадської думки або опитування з п'ятьма запитаннями, пов'язаними з виборами. П'ять запитань були мало пов'язані з місцевим самоврядуванням, а стосувалися питань політики загальнонаціонального рівня.[26] Стурбованість, яку висловили співрозмовники Конгресу, полягала в тому, що опитування заважатиме виборам, буде використане для маніпулювання його результатами та становитиме заборонену агітацію в день виборів. Опитування, яке не було ані виборами, ані референдумом, було проведено у вигляді екзит-полу за межами приблизно 55% виборчих дільниць без фактичних партійних знаків, проте партія покривала відповідні витрати.

33. Кампанії фінансуються партією[27] або власним коштом кандидата чи за рахунок приватних пожертв. Немає обмежень щодо витрат на передвиборчу кампанію, а також немає обмежень на обсяг коштів передвиборної кампанії, які партія може дати своєму кандидату, проте розмір добровільних внесків фізичних осіб обмежується десятьма мінімальними зарплатами. Заборонено отримувати анонімні пожертви, пожертви від іноземних громадян і юридичних осіб. Управління коштами для передвиборчої агітації кандидата здійснюється через окремий банківський рахунок, а кожен кандидат повинен подати декларацію про доходи та активи. Фінансові звіти передвиборчої кампанії, доходи й активи кандидатів оприлюднюються.

11. ДЕНЬ ВИБОРІВ

11.1 COVID-19

34. Місцеві вибори 2020 року відбулися за виняткових обставин, спричинених пандемією COVID-19. У цьому контексті дуже важливим було питання здоров'я виборців ф персоналу управління виборчим процесом. За пропозицією ЦВК уряд видав настанови щодо створення безпечних умов на виборчих дільницях.[28] Ці заходи включали носіння маски для входу та перебування на виборчій дільниці; моніторинг наявних симптомів респіраторних захворювань; забезпечення наявності дезінфікуючих засобів для рук; вимірювання температури тіла виборців; одночасний допуск на виборчу дільницю лише обмеженої кількості виборців; дотримання дистанції між особами. На виборчих дільницях були виокремлені спеціальні кабіни, призначені для груп ризику, зокрема для осіб, які перебували на самоізоляції, але які не мали жодної медичної довідки, на підставі якої можна було б подати заяву на голосування за місцем перебування.

35. Місцева влада була зобов'язана покривати вартість засобів захисту за рахунок власних коштів[29], що напружувало їхні бюджети на додаток до звичайної нестачі коштів. Державне фінансування засобів захисту розподілялося на місцеві органи самоврядування, однак у кількох територіальних громадах місцеві органи влади не використовували ці спеціальні кошти з резервного фонду пандемії, побоюючись помилитися через усвідомлення недостатньої компетенції, оскільки в бюджеті не було передбачено асигнування на контрзаходи проти пандемії. Висловлена критика здебільшого стосувалася жорстких вимог щодо голосування вдома, зокрема щодо наявності медичної довідки, що означало, що багато людей із так званих груп ризику повинні були фізично йти на дільниці, тим самим потенційно контактуючи з вірусом. Деякі співрозмовники делегації Конгресу також висловили критичні зауваження щодо недостатньої кількості масок та інших засобів захисту на виборчих дільницях.

26 1) Чи підтримуєте ви ідею довічного ув'язнення за корупцію в особливо великих розмірах? 2) Чи підтримуєте ви створення вільної економічної зони на території Донецької та Луганської областей? 3) Чи підтримуєте ви скорочення кількості народних депутатів до 300? 4) Чи підтримуєте ви легалізацію канабісу в медичних цілях – для зменшення болю у важких хворих? 5) Чи підтримуєте ви право України на використання гарантій безпеки, визначених Будапештським меморандумом, для відновлення її державного суверенітету і територіальної цілісності?

27 За словами одного зі співрозмовників, невелика партія перевищувала межу підтримки у 2%, завдяки чому вона мала б право на державну підтримку, проте уряд відмовив у наданні такого фінансування партії.

28 Порядок здійснення протиепідемічних заходів під час організації та проведення виборів, постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2020 року № 641 зі змінами, внесеними постановою № 846 від 14 вересня 2020 року.

29 Див. Третій абзац пункту 43–1 постанови Уряду № 846 від 14 вересня 2020 року: «Видатки, пов'язані зі здійсненням протиепідемічних заходів у зв'язку з організацією та проведенням виборів, здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів (у тому числі за рахунок резервних фондів зазначених бюджетів)».

11.2 Голосування

36. Виборці більших територіальних громад, де кількість виборців перевищує 10 000, і виборці на районних та обласних рівнях місцевих виборів зіткнулися з новою виборчою системою й цілковито новим типом виборчих бюлетенів для голосування на тепер пропорційних виборах до рад. Виборчі бюлетені на різних виборах відрізнялися один від одного за кольором, а крім того, різні виборці отримували різну кількість виборчих бюлетенів залежно від того, де вони проживають.

37. У Києві виборці отримали по два бюлетені, один для обрання мера міста, а другий – депутатів міської ради, тоді як у Донецькій та Луганській областях (на підконтрольній українському уряду території) зареєстровані виборці отримали три бюлетені для обрання мера територіальної громади, депутатів відповідної ради територіальної громади й депутатів районної ради. Очевидно, що особи, які проживають уздовж лінії зіткнення, узагалі не отримали бюлетенів, оскільки там не проводились вибори. У більшості об'єднаних територіальних громад виборці отримали чотири бюлетені для обрання мера територіальної громади, депутатів відповідної ради об'єднаної територіальної громади, депутатів районної ради, депутатів обласної ради. Максимальну кількість (п'ять бюлетенів) отримали виборці у містах, які, крім згаданих чотирьох виборчих аспектів, мають ще міські районні ради, як це є в п'яти об'єднаних територіальних громадах, а саме в Житомирі, Кривому Розі, Кропивницькому, Полтаві та Херсоні.

38. Що більша кількість виборчих дій, які потрібно виконати, то більше часу необхідно провести виборцю на виборчій дільниці та в кабінці для голосування. Якщо виборець бажав скористатися можливістю відкритого списку та проголосувати за конкретного кандидата, то він повинен був позначити партію за своїм вибором і додатково вписати номер бажаного кандидата.

39. Через низьку явку виборчі дільниці змогли відносно добре опрацювати малу кількість учасників. Однак, повідомлялося, що на деяких виборчих дільницях також траплялися поодинокі порушення, як-от сімейне голосування, спроби отримати виборчі бюлетені з порушенням процедурних вимог, голосування поза кабіною для голосування, публічне демонстрування бюлетенів із вже зробленими позначками та фотографування виборчих бюлетенів. Це вказує на деякі порушення таємниці голосування та потенційну можливість придбання голосів, що зараз розслідує поліція, а також деяких порушень «дня тиші» та знищення виборчої документації.[30] Однак, за даними внутрішньодержавних спостерігачів, видається, що такі порушення не були організовані та скоординовані, а є поодинокими випадками, які відбувались у відносно невеликому масштабі без потенційного негативного впливу на законність або результати виборів.[31] ЦВК також вважає, що зареєстровані порушення не мали суттєвого впливу на результати.[32]

40. В опитуванні громадської думки, що вивчає причини неучасті у виборах, чимало виборців (19%) заявили, що не брали участь у голосуванні, оскільки фактично не проживають за місцем реєстрації, що свідчить про те, що процедура зміни виборчої адреси має бути ширше впровадженою на майбутніх виборах. Багато виборців також не знали, за кого голосувати (14%) – причина, потенційно пов'язана з недавнім запровадженням пропорційної виборчої системи, що діяла на партійній основі, замість окремих кандидатів на виборах за мажоритарною системою. Основною причиною того, що виборці не брали участі в голосуванні, є проблеми зі здоров'ям, пов'язані із ситуацією з COVID-19 (20%).

12. РЕЗУЛЬТАТИ ВИБОРІВ

25 жовтня 2020 року було обрано депутатів 22 обласних рад, 119 районних рад і рад територіальних громад, а також мерів у 1439 об'єднаних територіальних громадах. Другий тур виборів мерів відбувся 15 листопада в територіальних громадах із понад 75 тисячами виборців.[33] За даними ЦВК, явка виборців 15 листопада становила 24%, що на 10% менше, ніж 25 жовтня. У деяких об'єднаних територіальних громадах другий тур виборів мерів

30 Також виявляється, що розслідування поліції та інших правоохоронних органів могли бути використані щодо чинних мерів, як засіб перешкоджання їх передвиборчим кампаніям.

31 «ОПОРА констатує конкурентний і законний характер місцевих виборів в Україні, зафіксовані порушення не були централізовано спланованими», Громадянська мережа «ОПОРА» – Вибори в Україні, 26 жовтня 2020 року, доступно за посиланням https://www.oporaua.org/en/news/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/21972-opora-konstatuie-konkurentnii-ta-zakonnii- kharakter-mistsevikh-viboriv-v-ukrayini-zafiksovani-porushennia-ne-buli-tsentralizovano-splanovanimi (доступ отримано 5 листопада 2020 року).

32 ОБМЕЖЕНА МІСІЯ БДІПЛ ЗІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ВИБОРАМИ, с. 23.

33 До 20 листопада повинні бути оголошені результати виборів у Краматорську (Донецька область), Кам'янець-Подільському (Хмельницька область); Луцьку (Волинська область), Одесі (Одеська область), Сумах (Сумська область), Українці (Київська область), Херсоні (Херсонська область).

проведуть 22 листопада.[34] У столиці, Києві, чинного мера, Віталія КЛИЧКА, було переобрано в першому турі з 50,52 відсотками голосів.[35]

13. ВИСНОВКИ

42. Місцеві вибори відбулися після безпрецедентних поправок і змін до структури місцевого самоврядування та виборчого законодавства. Це призвело до ситуації, коли нещодавно прийняті зміни та законодавчі зміни, впровадження яких все ще триває, створили такі умови для проведення виборів, які були абсолютно новими для зацікавлених сторін.

43. Під час виборів було здійснено низку заходів захисту від COVID-19. У контексті опублікованої ВООЗ інформації виглядає так, що 26 жовтня 2020 року, на наступний день після проведення виборів, було зареєстровано рекордну кількість підтверджених випадків COVID-19, а це означає, що в день виборів кількість випадків COVID-19 була великою. Приблизно через два тижні після виборів був ще один рекорд із майже подвоєною кількістю підтверджених випадків захворювання, якщо порівнювати з днем виборів. Однак незрозуміло, чи ця кількість випадків могла зрости через те, що вибори проводились під час пандемії, адже подібний стрибок спостерігали і в інших країнах, де не проводили виборів.

44. Явка на виборах була дуже низькою, і однією з основних причин відмови від участі в голосуванні на виборах назвали проблему зі здоров'ям, пов'язану з COVID-19. Це був унікальний момент часу, але необхідно підвищити готовність до серйозних кризових ситуацій, які можуть виникнути в майбутньому. Однак також було згадано й інші причини низької явки, як-от наявність осіб, що не зареєстровані в межах відповідної об'єднаної територіальної громади, і труднощі з вибором кандидата. Ці останні причини підкреслюють важливість спрощення реєстрації виборчих адрес за місцем фактичного проживання, просвітницької роботи серед виборців та спрощення процедур голосування.

45. Існувала значна невизначеність щодо повноважень і меж різних виборних органів; крім того, виборці мали низький рівень розуміння здійснених змін, майбутніх повноважень виборних рад та мерів і погано розуміли, за кого вони повинні голосувати та яке значення мають ці вибори. Ситуація була явно складною, необхідно посилити просвітницьку роботу серед виборців та покращити підготовку посадових осіб для управління виборчим процесом.

46. Наявна виборча система ставить незалежних кандидатів у невигідне становище і не допускає висунення таких кандидатів в об'єднаних територіальних громадах, що мають понад 10 000 виборців, що є проблематичним із погляду виборчих стандартів. Виключення недієздатних унаслідок психічних розладів осіб з електорату суперечить положенням міжнародного права, а наявність великої кількості ромів, яких виключили з участі у голосуванні через відсутність документів, що посвідчують особу, також становить серйозну проблему. Ці питання органи влади повинні вирішити задовго до наступних місцевих виборів.

34 Бровари (Київська область), Дніпро (Дніпропетровська область), Дрогобич (Львівська область), Львів (Львівська область), Миколаїв (Миколаївська область), Полтава (Полтавська область), Рівне (Рівненська область), Слов'янськ (Донецька область), Ужгород (Закарпатська область).

35 https://www.ukrinform.net/rubric-elections/3131537-vitali-klitschko-wins-in-first-round-of-kyiv-mayor-election.html

ДОДАТОК

ОСТАТОЧНА ПРОГРАМА

Онлайн зустрічі 19–20 жовтня 2020 р. Місцеві вибори в Україні (25 жовтня 2020 р.)

Понеділок, 19 жовтня 2020 р.

09:00–09:10 **Привітання та презентація делегації Конгресу, Ренате ЗІКМУНД** (Renate ZIKMUND), Секретаріат Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи

09:15–10:00 Онлайн-брифінг із **представниками міжнародної спільноти в Києві:**

- **Джеймс РОЕД МУР** (James ROED-MOOR), перший секретар з політичних питань, Посольство Великої Британії в Україні
- **Горан ПРОКОПЕЦ** (Goran PROKOPEC), другий секретар, Посольство Республіки Хорватія в Україні
- **Ааро ІУЛІТАЛО**, (Aaro YLITALO) другий секретар, Посольство Фінляндії
- **Деніс ЦУРАНОВІЧ** (Denis CURANOVIĆ), аташе, Посольство Республіки Словенія

(зустріч проводиться англійською мовою)

10:15–11:45 Брифінг із представниками **БДІПЛ**

- **Штефан КРАУЗЕ** (Stefan KRAUSE), заступник голови місії, Обмежена місія БДІПЛ зі спостереження за виборами.
- **Інгібйорг Сольрун ГІСЛАДОТТІР** (Ingibjörg Sólrún GISLADÓTTIR), Директорка Бюро з демократичних інститутів та прав людини (БДІПЛ) ОБСЄ.
- **Дімаш АЛЖАНОВ** *(Dimash ALZHANOV),* політичний аналітик (умови проведення передвиборчої кампанії та участь національних меншин)
- **Єлена КОВАЛЬОВА** *(Elena KOVALYOVA),* юридичний аналітик (нормативно-правова база, виборча система, скарги й апеляції)
- **Рашад ШІРІНОВ** *(Rashad SHIRINOV),* виборчий аналітик (управління виборчим процесом та реєстрація кандидатів)
- **Надін ХААС** (Nadine HAAS), спеціалістка з виборчої аналітики (реєстрація виборців та спостерігачі)
- **Ейріні СКУЗУ** *(Eirini SKOUZOU),* спеціалістка з аналітики фінансування передвиборчої кампанії
- **Вероніка ЛАПУЦЬКА** *(Veronica LAPUTSKA),*медіа-аналітик

(зустріч проводиться англійською мовою)

11:45–13:15 Перерва на обід

13:15–14:15 Брифінг з **Олегом Діденком**, головою Центральної виборчої комісії України *(зустріч проводиться англійською й українською мовами, з усним перекладом)*

15:45–16:30 Брифінг з **Гаральдом ЄПСЕНОМ** (Harald JEPSEN), старшим міжнародним радником **IFES** Україна

(зустріч проводиться англійською мовою)

Вівторок, 20 жовтня 2020 р.

09:00–10:15 Асоціації органів місцевого та регіонального самоврядування
- **Олександр СЛОБОЖАН**, виконавчий директор Асоціації міст України
- **Сергій ЗАМІДРА та Ігор АБРАМЮК,** Всеукраїнська асоціація громад
- **Валентина ПОЛТАВЕЦЬ,** виконавча директорка Асоціації об'єднаних територіальних громад
- **Іван ФУРСЕНКО,** голова Асоціації сільських та селищних рад

(зустріч проводиться англійською й українською мовами, з усним перекладом)

11:40–12:20 Онлайн-брифінг із **Віталієм КЛИЧКОМ**, мером Києва
(зустріч проводиться англійською й українською мовами, з усним перекладом)

12.30–13.00 Онлайн-брифінг з **Оленою ЖАДЬКО,** мером Марганця та **Олександром БАКЛИКОВИМ**, мером Лебедина

13:15–13:45 Онлайн-брифінг із **Геннадієм ТРУХАНОВИМ**, мером Одеси
(зустріч проводиться англійською й українською мовами, з усним перекладом)

16:30–17:00 **Нарада за результатами** з делегацією, секретаріатом та експертом
(зустріч проводиться англійською мовою)

Делегація

Члени Конгресу
Стюарт ДІКСОН (Stewart DICKSON), ILDG, R, Велика Британія
(Рада з питань демократичних виборів/Венеційська комісія – дійсний член)
Йос ВІНЕН (Jos WIENEN), EPP/CCE, L, Нідерланди
(Рада з питань демократичних виборів/Венеційська комісія – дійсний член)
Розалін О'ГРЕЙДІ (Rosaleen O'GRADY), ILDG, R, Ірландія
(Рада з питань демократичних виборів/Венеційська комісія – заступниця)
Владімір ПРЕБІЛІЧ (Vladimir PREBILIC),SOC/G/PD, L, Словенія
(Рада з питань демократичних виборів/Венеційська комісія – заступниця)

Експерт
Маркку СУКСІ (Markku SUKSI), член Групи незалежних експертів з Європейської хартії місцевого самоврядування

Секретаріат Конгресу
Ренате ЗІГМУНД (Renate ZIKMUND), голова Служби департаменту статутної діяльності, зовнішніх зв'язків та співробітництва
Адам ДРНОВСЬКІ (Adam DRNOVSKY), спеціаліст із питань спостереження за виборами
Йована ВУЯНОВІЧ (Jovana VUJANOVIC), спеціалістка з питань спостереження за виборами
Мартін РУДОЛЬФ (Martine ROUDOLFF), асистентка, місцеве та регіональне спостереження за виборами

Офіс Ради Європи в Києві

Світлана ГРИЩЕНКО, керівник проєкту, Офіс Ради Європи в Києві, Україна